

БЕРЛІНСЬКА КРИЗА 1958–1963 рр. ЯК АПОГЕЙ ПРОТИСТОЯННЯ СРСР ТА США НА НІМЕЦЬКІЙ ЗЕМЛІ

В'ячеслав Іванов

*магістрант кафедри нової та
новітньої історії зарубіжних країн,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
slavik1855@gmail.com*

У статті аналізується проблематика Берлінської кризи 1958–1963 рр. на тлі тогочасних міжнародних відносин, періоду ескалації першої холодної війни (1945–1963 рр.), розкривається роль Західного Берліну, як важливого геополітичного центру протистояння наддержав СРСР та США, а також позиція керівництва ФРН та НДР з німецького питання.

Ключові слова: Берлінська криза 1958–1963 рр., ФРН, НДР, США, СРСР, берлінський мур 1961 р., СЄПН, ХДС, НАТО, Варшавський договір.

Політична ситуація в Європі та феномен Берлінської стіни, що виник під час першої холодної війни (1945–1963 рр.) в колі проблем протистояння двох військово-блокових систем — НАТО та ОВД — є одним із перспективних і ще вимагає більш ретельного дослідження. Друга німецька криза поставила перед нами низку питань, які до цих пір визивають жваву дискусію як в науковому, так і політичному просторі. Відсутність юридичного визнання НДР мало для СРСР і його союзників серйозні наслідки, тому що можна було постійно оспоровувати законність самого існування другого німецької держави. Розглядаючи німецьке питання кінця 1950-х — початку 1960-х років треба виходити з факторів тогочасної геополітичної і геостратегічної ситуації.

Розглядаючи історіографічні надбання даної проблеми ми можемо виділити праці, в першу чергу, радянських дослідників, публікації яких з'явилися в різні часи, зокрема таких істориків, юристів-міжнародників та журналістів, як П.А. Абримов, Г.М. Акопов, В.М. Висоцький (під псевдонімом Білецький), А.А. Рошін, Р.О. Медведєв (в контексті огляду політичної діяльності М.С. Хрущова) та інших. Автори намагалися з позиції офіційної радянської історичної науки розглянути західноберлінську проблему, даючи цінний для нас аналіз історико-політичних, міжнародно-правових, державних та фінансово-економічних аспектів положення Берліну, особливо під час криз 1948–1949 рр. та 1958–1963 рр., також показуючи значення міста в системі тодішніх міжнародних відносин. Також у центрі інтересів дослідників опинилися проблеми європейської безпеки, економічної та політичної інтеграції в Європі, роззброєння, європейської по-

літики західних країн на фоні тогочасного періоду розрядки холодної війни 1945–1991 рр.¹

Серед вітчизняних дослідників відзначимо працю Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка під керівництвом В.А. Манжоли, В.Ю. Крушинського, де в ракурсі дослідження ялтинсько-потсдамської системи міжнародних відносин, відокремивши її особливості, основні тенденції та етапи еволюції, розглянута та переосмислена німецька проблема та її врегулювання у другій половині 1950-х років та Берлінська криза 1958–1961 рр. Дані принципові нові оцінки тих подій та їх значення для всесвітньої історії та історії міжнародних відносин і дипломатії².

Праця, видана під авторським керівництвом А.О. Чубар'яна та Н.І. Єгорова — спроба, завдяки розсекреченню багатьох документів по обидві боки залізної завіси, з врахуванням нових наукових дискусій представити інтерпретацію основних етапів становлення та розвитку конфронтації між західним та радянським військово-політичними блоками, з середини 1940-х до початку 1960-х років. Велика увага приділена німецькому і західноберлінському питанням³.

Серед зарубіжних досліджень, можна виділити праці таких американських науковців, як У.Г. Грей, який використовує новий матеріал, що став відомий після падіння, досліджував зусилля ФРН щодо запобігання визнання легітимного статусу НДР, особливо в період берлінської кризи 1958–1963 рр.; Ф.А. Годаті, що розкриває формування американської зовнішньої політики в епоху президенства Дж.Ф. Кеннеді у 1961–1963 рр.; Ф. Ругера, який аналізує підходи та стратегію політики урядів Бонна та Вашингтону в період ескалації кризи 1958–1961 рр., характеризує діяльність адміністрацій К. Аденауера та Дж.Ф. Кеннеді; Ф. Тейлора, в колі проблем якого — це насамперед життя Західного Берліну від часів побудови муру в серпні 1961 р. до його падіння в листопаді 1989 р., політичне та соціальне життя міста в ці періоди холодної війни.⁴

¹ Абрахимов П.А. Западный Берлин: вчера и сегодня / П.А. Абрахимов. — М.: Междунар. отношения, 1980. — 216 с.; Акопов Г.М. Западный Берлин. Проблемы и решения / Г.М. Акопов. — М.: Междунар. отношения, 1974. — 264 с.; Высоцкий В.Н. Западный Берлин и его место в системе международных отношений / В.Н. Высоцкий. — М.: Мысль, 1971. — 483 с.; Белецкий В.Н. Западный Берлин / В.Н. Белецкий. — М.: Знание, 1981. — 64 с. — (Новое в жизни, науке, технике. Сер. «У политической карты мира»; №8); Белецкий В.Н. За столом переговоров: Обсуждение германских дел на послевоенных международных совещаниях и встречах / В.Н. Белецкий. — М.: Политиздат, 1979. — 302 с.; Медведев Р.А. Н.С. Хрущев: Политическая биография / Р.А. Медведев. — М.: Книга, 1990. — 268 с.; Проблемы современной Европы. Европейская безопасность и тенденция развития в Западной Европе / Вступ. статья В.В. Загладина. Ред. коллегия: В.Н. Белецкий и др. — М.: Мысль, 1974. — 439 с.; Роцин А.А. Послевоенное урегулирование в Европе / А.А. Роцин. — М.: Мысль, 1984. — 294 с.

² Міжнародні відносини та світова політика: підручник / кер. авт. кол. В.Ю. Крушинський; за ред. В.А. Манжоли. — К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010. — 863 с.

³ Холодная война. 1945–1963 гг. Историческая ретроспектива: Сб. ст. / Рос. акад. наук. Ин-т всеобщей истории / Отв. ред. Н.И. Егорова, А.О. Чубарьян. — М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2003. — 640 с. — (Архив).

⁴ Gray W.G. Germany's Cold War: The Global Campaign to Isolate East Germany, 1949–1969 / William Glenn Gray. — Univ of North Carolina Press, 2003. — 351 p.; Goduti P.A. Kennedy's Kitchen

Німецьку історіографічну думку з даної проблематики умовно ми можемо розділити на 2 періоди. До першого віднесемо дослідження видання колективу наукових співробітників НДР під керівництвом професора П.А. Штейнінгера — це збірник, який незважаючи на ідеологізацію та викладення фактів, є однією з праць, що по «гарячих слідах» розкриває гострі питання сучасного міжнародного життя⁵.

Спільний російсько-німецький проект дослідників Західносибірського центру німецьких досліджень під керівництвом професорів Б. Бонвеча та Ю.В. Галактионова використовуючи великий фактичний матеріал з врахуванням новітніх досліджень історичної науки показали основні етапи розвитку німецької історії з 1871 р., розкрита сутність німецького питання після завершення Другої світової війни у 1945–1994 рр, проаналізовані політичні, економічні та соціальні, культурні питання складових історичного процесу⁶.

Сутність нової берлінської кризи 1958–1963 рр. не була випадковістю. Відразу, коли на німецькій землі виникли дві держави — ФРН та НДР — що не входили ще в ООН та ворогували один з одним. ФРН стає важливим учасником військового блоку НАТО (у 1954 р.), тоді як НДР відразу ж входить у Варшавський договір, тільки як він був створений. Правляча партія ФРН — Християнсько-демократичний союз (ХДС) не визнавала нових кордонів і відмовлялася встановити дипломатичні відносини з НДР, згідно з державно-політичною доктриною Хальштейна від 23 вересня 1955 р.⁷.

Микита Хрущов підкреслив, що СРСР буде неухильно виконувати свої союзницькі зобов'язання, а якщо будь-які агресивні сили виконували свої союзницькі зобов'язання, а якщо будь-які агресивні сили захочуть виступити проти НДР, то це буде розглядатися як напад на СРСР і всі країни Варшавського договору. Тобто, можна зазначити, що такою своєрідною альтернативою мала стати війна з СРСР. Проте М. Хрущов просто «бряцав зброєю», у жодному разі не хотів іти на ризик військового протистояння⁸.

Так, 14 листопада 1958 р. на контрольно-пропускному пункті в Західний Берлін радянські офіцери зупинили військові автомобілі США і дозволили поліції НДР їх оточили після того, як пасажери відмовилися продемонструвати

Cabinet and the Pursuit of Peace: The Shaping of American Foreign Policy, 1961–1963 / Philip A. Goduti. — McFarland, 2009. — 239 p.; *Rueger F. Kennedy, Adenauer and the Making of the Berlin Wall, 1958–1961* / Fabian Rueger. — Stanford University, 2011. — 267 p.; *Taylor F. The Berlin Wall: 13 August 1961 — 9 November 1989* / Frederick Taylor. — Bloomsbury Publishing, 2009. — 493 p.

⁵ Западный Берлин. Западноберлинская проблема в систематическом изложении / Отв. ред. проф. д-р П.А. Штейninger. — М.: Изд-во иностранной литературы, 1961. — 350 с.

⁶ История Германии: учебное пособие: в 3 тт. / [под общ. ред. Б. Бонвеча, Ю.В. Галактионова]. — М.: КДУ, 2008. — Т. 2: От создания Германской империи до начала XXI века / А.М. Бетмакаев, Т.А. Бяликowa, Ю.В. Галактионов, [и др.]; отв. ред. Ю.В. Галактионов к сост. науч.-справ. аппарата А.А. Мить. — 672 с: ил., [16] с: цв. ил.

⁷ *Медведев Р.А.* Н.С. Хрущев: Политическая биография... — С. 188.; *Пилько А.В.* НАТО и Берлинский кризис 1958–1961 годов / А.В. Пилько // Новая и новейшая история. — М., 2012. — №1. — С. 85.

⁸ Холодная война. 1945–1963 гг. Историческая ретроспектива... — С. 250–251.; *Абрашмов П.А.* Западный Берлин: вчера и сегодня... — С. 30–31.

вантаж. Військовий комендант Берліну від США привів танкову групу у стан бойової готовності і висловити різкий протест. СРСР змушений був відступити. Проте все ж таки сподівався розв'язати питання за допомогою погроз⁹.

Весь ажіотаж з побудовою муру розглядався насамперед в радянській періодиці як «розгортання діяльності різноманітних мілітаристських організацій, проведення різних зібрань, з'їздів, мітингів та інших зборищ, що знаходилося в протиріччі з чотиристоронніми угодами великих держав та представляло собою грубе порушення суверенітету НДР»¹⁰.

Перемога на президентських виборах в листопаді 1960 р. Джона Фітцджеральда Кеннеді знову підняла берлінську проблему. Президент США підкреслював, що США будуть «постійно зупинятися на краю прірви, поки проблема Берліну не буде вирішена»¹¹. Віденська зустріч М. Хрущова і Дж. Кеннеді в червні 1961 р., що керівники і СРСР та США, будуть прагнути змінити пріоритети щодо таких проблем холодної війни, як роззброєння та розмежування сфер впливу (зокрема Кеннеді намагався пояснити погіршення відносин з СРСР поширенням ідей комунізму та національно-визвольними рухами, спрямованими ультралівими угрупованнями, що почали заважати американським інтересам, як-то на Кубі, Латинській Америці, Африці, Південно-Східній Азії)¹². Проблема Західного Берліну та існування на той час на німецькій землі двох держав, що входили до двох протидіючих військово-політичних блоків, так і залишилися невирішеними. Сторони зуміли домовитися тільки стосовно Лаосу¹³.

Відновити контроль над кордонами з ФРН і Західним Берліном стало завданням номер 1 партійного керівництва СЄПН¹⁴. Бонн, треба відзначити, теж накалював ситуацію. Так 25 травня 1961 р. Рада Безпеки Європейського Союзу зняла ряд військових обмежень з ФРН, а в черні 1961 р. політичні нападники Кеннеді, Дін Ачесон, сенатори Дірксен та Бріджес, вимагали від президента більш «агресивної позиції у відносинах зі Сходом». 1 серпня 1961 р. збройні сили НАТО в Європі були приведені у бойову готовність Термін служби в західнонімецькій армії був збільшений з 12 до 18 місяців, призивалося 20 тис. резервістів, укомплектування дивізій особистим складом збільшувалося з 80 до 100%¹⁵.

⁹ Міжнародні відносини та світова політика... — С. 113.; Taylor F. The Berlin Wall... — Р. 104.

¹⁰ *Высоцкий В.Н.* Западный Берлин и его место в системе международных отношений... — С. 209.; Khrushchev's Secret Speech on the Berlin Crisis, August 1961. — Режим доступу: <https://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/khrush.htm>. [Електронний ресурс. Дата відвідування: 17. 01. 2013 р.]

¹¹ *Белецкий В.Н.* За столом переговоров: Обсуждение германских дел... — С. 223.; Орлов А.С. Тайная битва сверхдержав / А.С. Орлов. — М.: Вече, 2000. — 480 с. — Режим доступу: http://militera.lib.ru/research/orlov_as1/index.html. [Електронний ресурс. Дата відвідування: 17. 01. 2013 р.]

¹² *Высоцкий В.Н.* Западный Берлин и его место в системе международных отношений... — С. 215.

¹³ *Белецкий В.Н.* За столом переговоров: Обсуждение германских дел... — С. 230–231.

¹⁴ Западный Берлин. Западнберлинская проблема в систематическом изложении... — С. 316–317.

¹⁵ *Высоцкий В.Н.* Западный Берлин и его место в системе международных отношений... — С. 219.

Ці мірі керівництво НДР використовує, як ми бачимо в повній мірі. Тим часом, із серпня 1961 р. на захід із НДР і Східного Берліна утекли 47 433 особи. Але офіційно, на міжнародній прес-конференції в Східному Берліні 15 червня 1961 р. голова державної ради НДР Вальтер Ульбріхт відповів на запитання західнонімецької журналістки так: «Я розумію ваше питання, так що в Західній Німеччині є люди, які хотіли б, що ми примусили будівельників столиці НДР споруджувати стіну. Я не знаю, чи хтось про це думав. Будівельники нашої столиці займаються переважно житловим будівництвом, і до цього вони докладають зусиль. Ніхто не збирається будувати стіну!» Після публікації цього інтерв'ю кількість утікачів значно збільшилася¹⁶.

3–5 серпня 1961 р. у Москві відбулася нарада перших секретарів ЦК комуністичних та робітничих партій країн — учасників Варшавського мирного договору, які обговорювали положення, що склалося¹⁷. Ця нарада оголосила свій вирок проблемі, яка і так стала фактом: «готовність всіма заходами сприяти досягненню погодженого з західними державами мирного врегулювання з двома німецькими державами». Тут, як ми бачимо і остаточно вирішена проблема Західного Берліну — спорудження муру і мало стати тією ланкою, що створює «необхідні кроки, що забезпечують безпеку країн соціалістичної співдружності».

Вранці 13 серпня 1961 р. керівництво СЕПН наказало будувати стіну, яка, як ми вже знаємо, закрила східний сектор від західного¹⁸. Ескалація конфлікту між блоками досягла свого апогею¹⁹. За цими будівничими роботами наглядали сили Народної поліції та Національної Народної армії (ННА). Будь-яке транспортне сполучення між обома частинами Берліну, так само як і в 1948 р. було унеможливлено²⁰. Одночасно влада НДР на всіх кордонах із Західним Берліном

¹⁶ *Брокгауз*. Історія Німеччини у світлинах / Брокгауз; [пер. з нім. І. Андрущенко, Л. Сандига, О. Кислюк]. — К.: Юніверс, 2010. — С. 385–386; *The Berlin Crisis of 1961. Conference: «From Vienna to Checkpoint Charlie: The Berlin Crisis of 1961»*. — Режим доступу: <http://www.archives.gov/research/foreign-policy/cold-war/1961-berlin-crisis/2011-conference.html>. [Електронний ресурс. Дата відвідування: 17.01.2013 р.]

¹⁷ *Абрасимов П.А.* Западный Берлин... — С. 43; *Высоцкий В.Н.* Западный Берлин и его место в системе международных отношений... — С. 224–225; *Белецкий В.Н.* Западный Берлин / В.Н. Белецкий. — М.: Знание, 1981. — С. 12–13.

¹⁸ *Веттиг Г.* Н.С. Хрущев и Берлинский кризис 1958–1963 годов: политика угроз и возведение Берлинской стены / Герхард Веттиг; [отв. ред. Ф. Новик; пер. с нем. М. Чистяковой]. — М.: Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2007. — С. 185; *Berlin Crisis*. — Режим доступу: <http://www.globalsecurity.org/military/ops/berlin.htm>. [Електронний ресурс. Дата відвідування: 17.01.2013 р.]; *Кризис 1961 г. Возведение Берлинской стены*. — Режим доступу: http://www.coldwar.ru/conflicts/berlin/berlin_wall.php. [Електронний ресурс. Дата відвідування: 05.03.2014 р.]

¹⁹ *История Германии: учебное пособие: в 3 тт.* / [под общ. ред. Б. Бонвеча, Ю.В. Галактионова]. — М.: КДУ, 2008. — Т. 2: От создания Германской империи до начала XXI века / А.М. Бетмакаев, Т.А. Бяликова, Ю.В. Галактионов, [и др.]; отв. ред. Ю.В. Галактионов к сост. науч.-справ. аппарата А.А. Мить. — С. 504.

²⁰ *Высоцкий В.Н.* Западный Берлин и его место в системе международных отношений... — С. 225–226; *Белецкий В.Н.* Западный Берлин... — С. 13–14; *Абрасимов П.А.* Западный Берлин: вчера и сегодня... — С. 43–45; *Gray W.G.* Germany's Cold War: The Global Campaign to Isolate East Germany... — P. 147–148; *Rueger F.* Kennedy, Adenauer and the Making of the Berlin Wall... — P. 224–226.

та Федеративною Республікою запровадила суворі перевірки²¹. Як потім відмічалось в літературі, зокрема у науковій: «Радянський Союз надав братську допомогу НДР в відбитті спробам США перешкодити встановлення міцного кордону між НДР та Західним Берліном. Військовий шантаж, розрахований на слабонервних провалився. У Вашингтоні зрозуміли, що грають з вогнем, що провокування в Берліні військового зіткнення може закінчитися прикро для Заходу. Берлінська криза була ліквідована»²².

18 серпня 1961 р. федеральний уряд був змушений зняти свої заперечення проти поновлення переговорів між великими країнами. Присутні 15–16 вересня 1961 р. у Вашингтоні міністри закордонних справ США, Великобританії, Франції та ФРН висловилися за переговори з Радянським Союзом. Після цієї наради було об'явлено, що західні держави «прагнуть домовитися з Росією щодо мирного врегулювання берлінської кризи»²³.

У Федеральній республіці у вересні 1961 р. набила обертів передвиборча кампанія до виборів у бундестаг. Тим-то лідери партії були надто заклопотані передвиборчою кампанією. Втім, усі вони були одноставні у своєму прагненні не допустити ескалації інциденту й утримати населення від стихійних акцій. Віллі Брандт, чинний бургомістр Західного Берліну, виступив проти демонстрації, адже її учасники охоче знесли б встановлені загорожі і блокувальні обладнання. Федеральний канцлер Конрад Аденауер, зі свого боку, намагався вгамувати пристрасті й відповідальним чином впливав на західні держави; він і далі проводив виборчу кампанію і тільки 16 серпня навідався з візитом у нині розділений Берлін — учинок, який не сприйняла громадськість Західної Німеччини²⁴.

Берлінський мур, побудований 13 серпня 1961 р., був, насамперед, перпоною для еміграції громадян НДР, а не захистом від агресії із Заходу. На відміну від керівництва СЄПН радянський лідер М. Хрущов вважав «огорожування» західних секторів лише тимчасовим заходом, від якого слід відмовитися після підписання мирного договору і створення вільного міста, тому що відпаде необхідність зупинити потік біженців²⁵.

Якщо ж ми візьмемо внутрішньополітичний чинник — закриття секторного кордону створювало для НДР сприятливіші умови. В ситуації, коли був утворений закритий кордон, в Берліні молоді люди з НДР фактично втратили можливість утекти від призову до Народної Національної Армії. У вересні уряд

²¹ Акопов Г.М. Западный Берлин. Проблемы и решения / Г.М.Акопов. — М.: Междунар. отношения, 1974. — С. 158–160.

²² Рошин А.А. Послевоенное урегулирование в Европе / А.А.Рошин. — М.: Мысль, 1984. — С. 188.; Gesetz zur Verteidigung der Deutschen Demokratischen Republik.(Verteidigungsgesetz) Vom 20. September 1961. — Режим доступу: <http://www.documentarchiv.de/ddr/1961/verteidigungsgesetz.html>. [Електронний ресурс. Дата відвідування: 17.01.2013 р.]

²³ Высоцкий В.Н. Западный Берлин и его место в системе международных отношений... — С. 242.; Акопов Г.М. Западный Берлин. Проблемы и решения... — С. 152–153.

²⁴ Брокгауз. История Немецчии у світлинах... — С. 386.

²⁵ Goduti P.A. Kennedy's Kitchen Cabinet and the Pursuit of Peace... — P. 100–102.; The 1961 Berlin Crisis and Soviet Preparations for War in Europe. — Режим доступу: <http://www.php.isn.ethz.ch/collections/colltopic.cfm?lng=en&id=16161>. [Електронний ресурс. Дата відвідування: 17.01.2013 р.]

НДР ухвалив загальний закон про оборону і 24 січня 1962 р. введено загальну військову повинність²⁶.

Федеральному урядові та західним державам довелося лише споглядати за цим актом насильства, протест західних союзників проти за цим актом, як писали в західнонімецькій пресі «насильства», протест західних союзників проти будівництва стіни ніяк не діяв²⁷. Це можна пояснити декількома факторами: по-перше, не зважаючи на протест президента США Дж. Кеннеді, США вже встрияли у війну у В'єтнамі, в той самий час, коли будувався мур, вже відправлялися загонами рейнджерів та щойно утворених «зелених беретів» у Республіку В'єтнам (РЮВ), по-друге перемога кубинських революціонерів на чолі з Фіделем Кастро та Ернесто Че Геварою на Кубі у 1959 р. сприяла утворенню «ще однієї комуністичної державі» прямо під боком у США, де перша завжди (мається на увазі з ХІХ ст.) була в сфері її інтересів. І нарешті, по третє, розпочинати другу ескалацію конфлікту через Берлін, було не інтересах США та її союзників по НАТО. Берлінський мур, таким чином лише декларував те, що і так стало фактом: окупована союзниками Німеччина стала, можливо проти її волі, заручником, якщо можна так сказати холодної війни 1945–1991 рр. До того ж, завдяки роботі своїх таємних агентів, союзники вже давно були проінформовані про можливість проведення блокувальних акцій. Уже на початку літа 1961 р. вони повідомляли Радянському Союзові, що готові надати своїм союзникам відносно свободу дій у східному секторі Берліна. СРСР пристав насамперед на ізоляцію НДР, оскільки не бачив іншого варіанта, на стабілізацію економічної ситуації в НДР. Період початку 1970-х років, коли проголошення політики розрядки і новий політичний курс уряду В. Брандта щодо поліпшення відносин зі Сходом, в том числі визнання східного кордону з ЧСР, ПНР та зокрема, важливе визнання НДР, так само як і ФРН окремої суверенної держави, став в повній мірі результатом протистояння у 1958–1963 рр. навколо Західного Берліну.

Отже, ми можемо визначити наступні характерні риси Берлінської кризи 1959–1963 рр. Для німців, як західних, так і східних, почалася нова епоха, немовби з чистого аркушу. СЄПН зміцнила свої позиції. Незважаючи на протести в ФРН, Західний блок відтепер де-факто визнав існуючий стан речей: існування двох німецьких держав і муру, який їх розділяв, а й від сьогодення і межу між двома військово-політичними блоками — НАТО та ОВД. Відчуваючи свою міць, НДР отримала дозвіл на збільшення у січні 1962 р. Національної Народної Армії (ННА НДР) з 100 до 140 тис. «Послуги німецької народної поліції, департамент паспортно-реєстрації або реєстрації відомств; застосовувати списки на придбан-

²⁶ Проблемы современной Европы. Европейская безопасность и тенденция развития в Западной Европе / Вступ. статья В.В. Загладина. Ред. коллегия: В.Н. Белецкий и др. — М.: Мысль, 1974. — С. 59–60.

²⁷ The Wall, 1958–1963. An Ultimatum. — Режим доступу: http://homepages.stmartin.edu/Fac_Staff/r/langill/PLS%20310/The%20Wall,%201958-1963.htm. [Електронний ресурс. Дата відвідування: 17.01.2013 р.]

ня, в яких призовники за роком народження, в алфавітному порядку, які включені...»²⁸.

Радянський Союз виступив гарантом військової безпеки після завершення Берлінської і Карибських (Кубинських) криз, і відтепер на ННА покладалося виконання внутрішньополітичних функцій. Це дозволило СЕПН, спираючись на силові структури, здійснювати більш гнучкий контроль над східнонімецьким суспільством.

БЕРЛИНСКИЙ КРИЗИС 1958–1963 ГГ. КАК АПОГЕЙ ПРОТИВОСТОЯНИЯ СССР И США НА НЕМЕЦКОЙ ЗЕМЛЕ

Вячеслав Иванов

*магистрант кафедры
новой и новейшей истории зарубежных стран
Киевский национальный университет
имени Тараса Шевченко,
slavik1855@gmail.com*

В статье анализируется проблематика Берлинского кризиса 1958–1963 гг на фоне тогдашних международных отношений, периода эскалации первой холодной войны (1945–1963 гг.), раскрывается роль Западного Берлина, как важного геополитического центра противостояния сверхдержав СССР и США, а также позиция руководства ФРГ и ГДР по германскому вопросу.

Ключевые слова: Берлинский кризис 1958–1963 гг, ФРГ, ГДР, США, СССР, Берлинская стена 1961 г., СЕПГ, ХДС, НАТО, Варшавский договор.

THE BERLIN CRISIS OF 1958–1963 AS THE APOGEE OF THE CONFRONTATION BETWEEN USA AND THE USSR IN GERMANY

Vyacheslav Ivanov

*undergraduate department
Modern and Contemporary History of foreign countries
Kyiv National Taras Shevchenko University,
slavik1855@gmail.com*

The article analyzes the problems of the Berlin crisis of 1958–1963 years on the background of the international relations at that moment, the escalation of the first period of Cold War (1945–1963 years), explores the role of West Berlin as an important center of geopolitical confrontation between the superpowers USA and the USSR, as well as the position of the governments of the Federal Republic Germany and the German Democratic Republic on the German question.

Keywords: Berlin crisis of 1958–1963, Germany, East Germany, USA, the USSR, the Berlin Wall in 1961, the SED, the CDU, NATO and the Warsaw Pact.

²⁸Anordnung der Nationalen Verteidigungsrates der Deutschen Demokratischen Republik über die Erfassung der Wehrpflichtigen. (Erfassungsordnung) vom 24. Januar 1962 (GBl. I S. 13). — Режим доступу: http://www.documentarchiv.de/ddr/1963/nva-erfassungsordnung_ao.html. [Електронний ресурс. Дата відвідування: 17. 01. 2013 р.]